

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՅ

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱՆԱՍՐԱՍԱՐ ԲԱՆԱՍՐԱՍԱՐ ԵՒ ԱՌԵՏՐԱՍԱՐ

ՀՈՐՐՈՐԻ ՏՍՐԻ

ՉՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ 1845

ԹԻՒ 131

ԿՆՔՔԻԱ ԵՌՔՔԻ

Կրտսանդնուպոլիս, 10 () րոստոս:

Արքայաթ օրը Տէրութեան բոլոր երեւելի պաշտօնատարները Բարձրագոյն Կայսրքոյն պալատը հրահրուեցան, ուր տեղ սովորական հանգիստով խօսքի շէրիք մը կարգադրուեցաւ որ կրճանուցանէ Ահապուս Բրքային իշխանուհի մը ծնելը, որուն ճիշդիկէ Մուլթան անունը դրուեցաւ: Այն օրը Բարձրագոյն Կայսրքոյն յիշեալ բարձր պաշտօնատարներուն հետ մէկ տեղ Պէպէքի Թաղաւորական հովանոյր դասին իրենց խոնարհ բարեկամութեամբ թիւնները մատուցանելու համար Ահապուս Բրքային: Իրէք օր շարունակ բարձրութիւն թիւնները ներ նետեցին ու գլխաւոր պալատները լուսաւորութիւն ըրին ՚ի նշան հասարակոյ ուրախութեան:

— Ահապուս Բրքան ու Տէրութեան բոլոր երեւելի պաշտօնատարները, Բարձրագոյն Կայսրքոյն զած որոշմանը համաձայն, Բաւարան ամիսը իրենց ամուսնուն պալատը պիտ' որ անցնեն:

— Աստուծոյ Բողոքէն փառանք Կրտսանդնուպոլիս քաղաքը բարձրագոյն հրահրուով Պոստա երթալու է նոյն երկրին կայսրութեանը վայոյք ըլլալու քննութեանը վերադառնալու ընելու, ու այն կողմերը պատահած վերջի խաղաղութեանը պատճառները իմանալու համար:

— Հինգշաբթի զիշերը հրահրութիւն մը պատահեցաւ Կրտսանդնուպոլիս ներքին վրայ եւէի զին մօտ. բայց բարեբաղդաբար շուտով մարեցին

կրակը ու մեծ վնաս մը չեղաւ:

— Ահապուս Բրքան յանկարով մտիկ ընել անգամ մը շինարար յի (Բիանոֆորթէ) երեւելի վարպետ մօտիւ Սէյէրը, որ քանի մը ժամանակէ ՚ի վեր Կրտսանդնուպոլիս է, շարքաթ օրը հրահրուեցաւ Թաղաւորական պալատը երթալ, ուր տեղ Ահապուս Բրքային ներկայութեանը պատիւ ունեցաւ քանի մը ազոյր եղանակներ նուազել. անոնց վրայ բարեգութ Սուլթանը շատ հաճութիւն յունցնելով անդամնդեայ պատուական տուփ մը շնորհեց յիշեալ երեւելի վարպետին, նմանապէս և Բաւարայի ղեկավարութեան պաշտօնատարի մը, որն որ անոր հետ եկած էր:

— Քանի մը օր կայ, երկու երեւելի Պարսից իշխաններ Բիգուս Բուլի մերգէ, և Սթիմուր մերգէ, իրենց քրոջը Մէլլուս Բանուկին հետ, որոնք վախճանեալ ճիշտ Բիշի Շահին զուգընթաց են, ու հիմակվան Շահին եղբորդիները, եկան Բարձրագոյն Կրտսանդնուպոլիս ինքրեքու, վասն զի քաղաքական պարագաներուն պատճառով իրենց հարստութիւններն և բարձր աստիճաններն զրկուելով ստիպուեցին հայրենիքէն դուրս ելլալու: Ահապուս Բրքան շատ մարդասիրութեամբ ընդունելով զանոնք, հրահրեց ըրաւ որ հարկուոր եղած կարօտութիւններն հոգայուի, ու անոնց աստիճաններն արժանաւոր յարգութիւնը ըլլայ: Բնիկ ՚ի զատ հրահրեց զանոնք որ Կրտսանդնուպոլիս հանգիստ ընակին, ու յիշեալ քաղքին կառավարիչին ևս յատուկ հրահրանքներ իրկուեցան, որ արժանաւոր

պատուով ընդունի զանոնք ու տուններուն բոլոր ծախքը հոգայ, և ուտելիքին մատակարարէ: Երկու քարեգութ Բրքային մարդասիրական խնամքը ստարագոյն մեջ մեծ գովութեան ու երախտագիտութեան արժանի է:

— Արքայաթուարէն կրգրեն, 29 յուլիս:

Չօրքերուն երթեւկութիւնը միշտ կը շարունակուի, ու մեծ շարժում մը կրտայ քաղաքիս մեջ ու անոր շնորհից տեղուները: Ես օրերս ալ քանի մը խումբ հետնակ զօրքեր եկան ընդ ամէնը 4000 հոգի ու տակաւին ուրիշ զօրքեր ալ կըստուարի: Եւ ատ քաղքընկու թէպէտ զուգընթաց այսինքն Ատուկի Վիլլարպէի 150, ուրոնք քանի մը տունէն ՚ի վեր հասնեն, կըստարատուին Կրտսանդնուպոլիս երթալու:

Աստուծոյ Բողոքս Կայսր փառանք երեկ սուրհանգակով հրահրան ընդունեց կառավարութիւնէն, որ շուտով մէկ նոր հրահրանոց մը շնիկ տայ հին Թօփխանէի գուլթը, 600 մահիճ պարունակելու մեծութեամբ: Հիմակուհի մը 450 հրահր կայ ամէնը, ու յիշեալ Թօփխանէի մեջ զրուած են:

Ես օրերս մէկ նոր գլխաւոր բժիշկ, երկու հասարակ բժիշկ, և քանի մը ղեկավարաւ Կրտսանդնուպոլիսին եկան զինուորական հրահրանոցին ծաւայութեանը զբուերու համար:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Բէքսանդրիա, 26 Յուլիս:

Քաղաքական ու առևտրական գործքերը մեծ ան

ԲԱՆԱՍՐԱՍԱՐ

Կրտսանդնուպոլի Տէր Զովէի Բաթիկէզի խաղաղ քահանային Արևելիս ըսած աշխատարկութենէն:

(շարունակութիւն: 1)

5, Բանաստեղծութիւն:

Կակ բանաստեղծութիւնը քաջ մշակողներ ունեցաւ Հայաստանի մէջ: Հին բանաստեղծներուն միայն քանի մը հատուածները մնացած են, որիչ հեղինակներուն գրքին մէջ յիշատակուած, մանաւանդ Կորենացիին. չի կրնար մարդ ըսել թէ հայերը իրենց բանաստեղծներուն մէկուն բովանդակ գրուածը ունենան, որ եօթներորդ դարէն առաջ ըլլայ:

Ես ժամանակիս մէջ երեւելի եղաւ բանաստեղծութեան մէջ Կրտսանդնուպոլիսը, որու գրուածները կորսուեցան. միայն մէկ երկան ու խիստ վայելչութեամբ շինուած երգը կայ որու սկզբնատուերը կարգաւ այրելին վրայ է ՚ի գովեստ սրբօհոյն Հիփիսիայ, որ Հայաստանի մէջ նահատակեցաւ Գ գարուն, որիչ 37 կոյս ընկերակցներով: Հայերէն բանաստեղծութեանը ճաշակ

մը տարու համար արժան կը համարիմ հոս տեղս զնել յիշեալ երգին թարգմանութիւնը, Հասուցու մէջ եղած Հիփիսիայի Արտագասի Հ. Կարաբաղին օգնութեամբ, որ ընդհանուր հոգարարձու է միսթարեան կրօնաորաց, ու արեւելեան անդեկութեանց հետեղ ուսումնական անձինքներուն ալ խիստ ծանօթ է, Ստրէնի հնարասութեան ըմտի Թարգմանութեամբ: Հոս տեղս գրած ոտանաւորներս, որն որ Լ'Կրտսի Սոմա ըսուած տետրակին մէջ ալ գրուած է, ու թէպէտեւ ընտրելի գեղեցիկութեան շատ կը հեռանայ, այսու ամենայնիւ շատ հաստատութեամբ պահուած է հեղինակին իմաստները):

Կրտսանդնուպոլիսը անուանի եղաւ սրբազան բանաստեղծութեան մէջ Խասհակ ՚ի կաթուղիկուր որ քանի մը երգեր թողուց մեջ շատ գեղեցիկ, թէ ոճոյն վայելչութեանը կողմէն և թէ գերազանց իմաստներուն որ յիրուի խիստ բանաստեղծական են:

Արքայան բանաստեղծներուն մէջ գովութեան արժանու որ են նաև արգէն յիշուած երկու պատմագիրները, հոգհանէս օձնեցի կաթուղիկուր, ու Մանփանտոս արքեպիսկոպոսը Վիւնաց, որոնք այլևայլ եկեղեցական

1) Այս հայերէն է Այնի նոյնիւս փոյն Բեքսանդրի, որ ուղղակի կրնայ շարականին մէջ կարգաւ:

երգեր շինած ունին շարականին մէջ, որն որ հայոց եկեղեցին միշտ կը կորգոյցուն:

Ես ազգին երեւելի բանաստեղծներուն կարգը սեպեալու է հաշակաւ որ սուրբ Կրիստոս նարեկոցին, որու գրուածները արգէն յիշատակած եմ սրբազան գրութեանց յօդուածին մէջ, ու շատ իրաւամբ, վասն զի սրբազան բանաստեղծ էր:

Բանաստեղծներուն մէջ, որ իր ոտանաւորներուն վայելչութեամբ ու քաղքութեամբ արժանաւոր եղաւ հայոց մէջ Եւրոպայի կողմէն, սուրբ Կրտսի կաթուղիկոսն է կըսեցի: Կրտսանդնուպոլիսին ըր աւտիք են, ան մէկ քերթուած մը 8000 ոտանաւոր, անուանեալ Յիսուս օրգի, վասն զի սա բուրևով կըսկի. անոր մէջ անհամեմատ ճարտարութեամբ ու վայելչութեամբ մը համառօտած է գրեթէ բոլոր սուրբ գրքեր նոր ու հին կրտսակարանի ՚ի երկայն ողբերգութիւն մը 2090 տող Կրտսից քաղքին ամուսնուն վրայ, Կրտսեային Օհնկի սուրանէն Բերից որ 1144 ին պատահեցաւ Գ. Բրքային պատմութիւն մը, որն որ Պատմութեանց յօդուածին մէջ յիշեցինք: Գ. երկու ճառ նմանակերը շինած սուրբ խաչին ու երկնային պատուութեանց վրայ: Արքայապէս ուրիշ շատ քերթուածներ զանազան նիւթերու վրայ, այլևայլ չափով, որոնց ոմանց սկզբնատուերը ա-

1) Տես թիւ 148 Երշաղոյս Երարատեանին:

շարժութեան մէջ ըլլալով, կառավարութեան հոգը մի միայն երկրագործութեան յառաջադիմութեանը ու ներքին բարեկարգութեանը վերաբերեալ հարկաւոր միջոցներուն գործադրութեանը վրայ է :

Այլեւ յամեն փառան գրեթէ ամէն օր կրտսնաւի Ռարձրագրատիւ փոխարքային հետ : Այս երեւելի պատերազմական սրաշոծնատարը անպակաս կրթութիւն ընել կուտայ գործերուն :

Իսլամահիմ փառան սա առտու ճամբայ ելաւ Վա հիւրէ երթալու : Իր հետը առնելով մօսիւ Վասթայ նոն բժիշկը : որն որ մօտ օրերս Լաւրոպայէ եկաւ : Յիշեալ ընդհանուր մեծ զօրապետը միշտ տկար է և ջերմը վրան ճամբայ ելաւ :

Կըհաստատուն թէ Վհհհմէտ Վլի փառան ևս միտք ունի պրտիկ ճամբորդութիւն մը ընել Լա գրպտոսի ներսի կողմերը : ուսկից շուտով Վղէք սանդրիա դառնալու է : կառավարութեան հարկաւոր գործքերը հոգալու համար : Ռարձրագրատիւ փոխարքային հաս չգտնուած ատենը Վպրաս փառան պիտի կառավարէ բոլոր քաղաքական և ուրիշ այլևայլ գործքերը :

Մօսիւ Ռուսներն, տեղւոյս Վաղղիոյ հիւարտու սարանին նոր ատենադպիրը (բանչէլիէր) հասաւ հաստի գաղղիայի շնորհաւոր : Վալալէթի մարքեզին գալտեանը համար բուն մը չի դրուցուիր :

Վնդղիայի նաւ մը, որ փառային հաշուէ բաւ պակ բեռնաւորուած Ռարեստ կերթար : Վղէքսան դրիայէն գրեթէ 40 մղոն հեռու տուողի վրայ նրստաւ բայց չի վախճուիր որ վնաս մը ըլլայ ոչ նաւուն և ոչ մէջը եղած ապրանքին : կառավարութեան շոգենաւը Վիւ ըտուած խնդն օգնութիւն ընելու խրկուեցաւ յիշեալ նաւուն :

Մարտնիայի տէրութեան Փուէկաթ մը հասաւ սա օրերս : ու իրէք օր մեր նաւահանգիստը մնալէն ետքը կրկին ճամբայ ելաւ դէպի Վարդիստան : Վաւական ժամանակ անցնելէն ետքը, նորէն մահտարածամի դիտուած մը պատահեցաւ հաս :

ԱՐՏԱՐԻՆ ԵՒ ԻՐԻՆ ԱՆԳՂԻՆ

Իււլանուայի խառնութեանը վրայօք նոր փոխ խառնիւն չունինք ծանուցանելու : գրեթէ մի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուի : Վնդղիայի կառավարութիւնը անշուշտ շատ զօրաւոր միջոցներ ձեռքը պատրաստ ունի () քօնէլի խառնայցը վարմունքը զպէլու ու բարեկարգութիւնը հաստատելու Վուլանուայի մէջ : բայց մարդասիրական ոգիէ մը շարժելով չուզեր խառնութիւնը ու անաչաւութիւնը շուտով գործքի դնել : որ հաստատութեանը վնաս չըլլայ : այլ կը յուսայ որ ժամանակ անցնելով : () քօնէլը կառավարութեան բարի դիտաւորութիւնը աղէկ մը ճանչնալու է : որ Վուլանուայի ժողովրդոց վրայէն միշտ խնամքը պակաս չըրաւ : ու ամենեկին տարբերութիւն չըրաւ ու պիտ' որ չնէ անգղիացի ժողովուրդէն : Ուստի իւլանուայոց գանգաւոր սա բաներուն վրայօք օրինաւոր հիմուն մը վրայ հաստատուել չենք կարծեր : թէպէտև ուսնք : ստոր հաւկառակը կը պնդեն : Վնդղիայի կառավարութիւնը մեծ խոհեմութեամբ կը վարուի անշուշտ սա դժուար պարագաներուն մէջ, որն որ առանց ընդդիմութեան գովութեան արժանի է : Վուլանուայիները կրկարծեն թէ զատ խորհրդարան մը ունենալով, իրենց վիճակին բարի փոփոխութիւն մը ըլլալու է : բայց չեն գիտեր որ ընդ հակառակն ալ աւել լծ ծանր տուրքի տակ դնելու են իրենց երկիրը :

ԳՆՂՂԻՆ

Փարէլ, 30 Յուլիս :

Քաղաքական գործքերը հիմնական հիմնայ մեծ անշարժութեան մէջ են : Փարիսներուն խորհրդարանին տարեկան պայմանագրով համեմատ : անոր անդամները այլևայլ գրասենյակ տեղումները պային իրենց ծանր աշխատութիւններէն թիչ մը հանգստանալու համար : Յիշեալ խորհրդարանը 233 օր տևեց, ու

սա միջոցին մէջ ընդ ամենը 83 ժողովք եղաւ զանազան քաղաքական նիւթերու վրայ :

Թագաւորական գերդատարանը մեծ ուրախութեան մէջ է յօհեմիլի իշխանին ու անոր իշխանահի ա մուսնոյն ողջամբ հասնելուն վրայ որն որ Վրէղիլիայի կայսեր քոյրն է : ու քանի մը միլիոն Փուսնի օժիտ բերած է հետը : որնցմէ ՚ի զոտ մէկ կղզի ևս տրուեր է յօհեմիլի իշխանին : ուր սեղ ածուխի խիստ առատ հանքեր կան եղեր :

Ռարձրագրատիւ Վրմուրսի դուքսը : ու դքսուհի իր լծակիցը Վաղղիոյի արեւմտեան քաղաքները կը պտրտին : ուր սեղ հասարակութիւնը մեծ հանդէսով և ուրախութեամբ կը նշուեն զանոնք : Վա ճամբորդութեանէն ետքը : Վրմուրսի դուքսը ներկայ պիտ' որ գտնուի Վիլլանի բանակին զօրաց մեծ կրթութեանը :

Քանի մը օրագիրներ կը հաստատուն թէ Վաղղ պայի մեծ տէրութեանց մէջը առաջարկութիւն մը կայ ժողովք մը ընելու Վարմուրսի գործքերուն համար : կրսն թէ սա առաջարկութիւնը Վաղղիայի կողմանէ եղած է և թէ մօսիւ Վահլըն Ուուսիայի առջի դեսպանը փարկուլ կրկին գտնուալու է սա մայրաքաղաքը : բայց նախ Վոհհիմիա երթալու է Վիլլանի իշխանին հետ տեսութիւն ընելու : որն որ Վաղղիայի քաղաքականութեան Վեստորն է :

ՍՊԱՆԻՆ

Թագուհիին առջի փոխանորդը Վաթարթիոն շատ վտանգներէն աղաւտուէլէն ետքը անգղիացի եւ ռուսարկ նաւով մը Վարմուրսի գուրա ելաւ բանի մը պաշտօնատարներով : որոնք իրեն հաւատարիմ մնային : Վրթարթին առաջ Վիլլիլ քաղաքին վրայ 1200 ուուսն նետել տուաւ : ու բազմաթիւ պաշտօնատարներ (օֆիշիալ) սպաննել տուեր է : կրսն Վիլլիլի առջևը : որոնք իրեն հրամաններուն դէմ կեցեր են :

Քատիճէ քաղաքը՝ տակուլին անձնատուր եղած չէր աղբային կառավարութեանը : որուն առաջին

նուններ կը յօգեն ու ոմանք ալ նմանափրջ են :

Վաթարթի Վիլլանաց արքայիսկոպոսը հնդեասաներորդ դարուն մէջ բանաստեղծական գրուածքներ շինեց, որոնց մէջ մասնաւոր յիշատակութեան արժանաւոր է Վրամոյ վրայ շինած բանաստեղծութիւնը, իրեք երգի բաժնած, բայց ոճը այնքան ընտիր չէ :

Նոթնեւասաներորդ դարուն մէջ անուանի բանաստեղծ եղաւ Վերես մակացին : մակագիտանալ Բեկու : Վրիկու հատ աղնիւ քերթուածներ շինեց, մէկը Վրուսաղէմի տիրելուն վրայ Վարտինէն 1117 ին, մէկը ութտողան ոմանաւոր մըն է Տիրամօր սուրբ կուսին վերափոխանը վրայ, որու մէջ խիստ վայելուչ չափարեթութեամբ մը կը նկարագրէ Վարդայ քար ըտուած հաշակաւոր ձորը, ու հոն տեղի սուրբ Վարդուղիմէոս սուրբերուն շինած տաճարը, ու Վատուածանայ կուսին արձանը, որ նոյն առաքիտը բերաւ հոն, ինչպէս պիտի զուրցնա՞ հետեւեալ գլխուն մէջ :

Վերջին դարերս ծայրեւոր բանաստեղծներուն մէջ խիստ երեւելի է զաւ ամէն կողմէն : Վիլլիլարթ Պետրոսիան, որ շատ սրբազան քերթուածներ շինեց : բայց յաջողկոտ մարդիկները շար նախանձէ շարժեալ բողոքն ալ գողութեամբ յափշտակեցին շնաշխարհիկ հեղինակին քովէն :

Հայաստանի մէջ կային բանաստեղծներ ալ որոնք աշխարհաբառով խոսնած քերթուածներ շինեցին, որոնց մէջ երեւելի է ժէկերորդ դարուն մէջ Յովհաննէս արքեպիսկոպոսը Վրթամարու : Վս հեղինակին տասը կտոր հետաքրքրական քերթուածները կան, հայերէն պարսկերէն ու տաճկերէն լեզուով խոսնած :

Վս ետքի դարերուս մէջ ծայրեւոր քաջ բանաստեղծ մը, Յովհան վանանդեցի քահանայն, որ ուրիշ անհամար գրուածներէն ՚ի զատ, ոտանաւոր գիրք մը շինեց 10 000 տող նմանափրջ յանգած, Հայաստանի վրայ : ու խիստ վայելութեամբ մը կը ստորագրէ երկրին պարարտութիւնը, գաւառներուն զուարճալի գեղեցկութիւնը, ու այլևայլ դիպուածները որոնց տակը ինկաւ Հայաստան աշխարհքը : Վս գիրքը շատ ժամանակ չէ որ տըպուեցաւ աղգասէր Վուսուֆեան աղնուական Պետրոս աղային օգնութեամբը : 1)

Նա երեւելի բանաստեղծը, որ Իգլիու Մերսպիան ուսումնարանին բազմաբիւն վարժապետն էր : Վրիլիան Հայաստանիէն ՚ի զոտ՝ որու համար կը խօսի Քաթիլէդէի, ուրիշ բանաստեղծական գրքեր ալ ունի Ոսկէզար Հայաստանի ու Տեսարան ըտուածը, որոնց առաջինը իրմի տպուեցաւ 1840 ին մեծապատիւ Արեւիկան Գրիգոր աղային ծայրով : իսկ երկրորդը նաև Փէնդը պարսկերէնէ թարգմանուած ու ուրիշ շատ ճառեր գեւ ՚ի լոյս ընծայուած չէն :

Սուրբ Վաղարու վանքը միսթարեան հայագի կրօնաւորներուն քով եղած ձեւագիրներուն մէջ զանազան անտիպ բանաստեղծական գրուածներ կան, որոնց հեղինակներուն անունը յայտնի չէ, ու ասոնց ալ ճաշակը տալու համար հոս տեղը կը թարգմանեմ մէկ կտորը որու անունն է : Վանայ ծովու մէջ պեղուածութիւն մը : 1)

Վաւ Վենեսիկի ու Վենեսյու միսթարեան կրօնաւորներուն մէջ ծայրեւոր և կը ծայրեւոր միշտ քաջ բանաստեղծներ, որոնք իրենց շինած ընտիր ու բանաստեղծական գրուածներովը ծանօթ են հայոց աղգին, ու անոնցմով հայերէն գրականութիւնն ալ կը հարստացնեն :

ՍԻՆԻՔ ԿԱՄ ՍԻՍԿԱՆ

(շարունակութիւն և վերջ 2) :

Վիլլանաց նահանգի բնակիչները թէպէտ թուղթ տուին մէյ մըն ալ չապստամբելու սուրբ Վրիգորի աթոռէն, բայց 1113 թուականին՝ երբոր Վալիլ Վրթամարի մէջ կաթուղիկոս նստաւ նէ Վրիգոր հարազատ կաթուղիկոսին :

Սուրբ հայերէն բնագիրը որ շար սնտիկ կը կենայ, կը խափագիր որ գոնէ Բազմովիլին միջոցով հրատարակուեր որ հայերէնի ճաշակն ալ աւանդէ :

2) Տես թիւ 136 Արշալոյս Արարատեանին :

պաշտօնատարը մօտիկ լօրէզը արդէն ծանոց յիշեալ քաղաքին զլիաւորներուն, թէ պիտ' որ պարտաւորի սաստիկ միջոցներ գործքի դնել թէ որ ալ աւելի կը յամառին ու դէմ կը կենան: Սպանիացի նաւատորմիցը, որ Քատիձէ պաշարած է, 13 նաւերէ բաղկացեալ է, որոնց մէջ 3 շոգենաւ կան: Կըհաստատեն թէ լօրէզի խորհրդարանը թագուհին չափահասութիւնը (մեծօրիթէ) պիտ' որ հրատարակէ մօտ օրիցս: Ըստ ժամն լուր աւելիք թէ Քատիձէի բնակիչներն ալ յուլիս 18 ին անձնատուր եղեր են:

ՅՈՒՆԱՍԿԱՆ
Ըթիք, 29 Յուլիս:

Ըստ զժբաղք երկրին վիճակը գրեթէ մի և նոյն է ու չյուսացուիր որ քիչ ժամանակի մէջ աղէկ փոփոխութիւն մը ընդունի: Հասարակութիւնը միշտ դառն ու սաստիկ գանգառներ կընէ օրագիրներուն միջոցովը կառավարութեան դէմ որ պաւարացիները թագաւորական ժառանգութեան մէջ պահելով, ազգային պաշտօնատարներուն հրաման կուտայ երթալու, ինչպէս թիւն (էթովոս) ընելու պատճառով: Հատ հելլենացի գերդաստաններ հայրենիքնին ձգելով, ուր տեղ իրենց ապրուստը չեն կրնար ձարել, Տաճկաստանի երկիրները կանցնին հանգըստութիւն ու ապրուստ գտնալու համար: Ըստ բանը հասարակութեանը ու կառավարութեանը ալ մեծ ու տրտմանի զգացում մը կուտայ: Ըթիքի լծն բուռած օրագիրը ասանկ կը գրէ:

«Հաւատարմի տեղեկութիւններ ունինք, որ տասնըջորս յոյն գերդաստան թող տուին ազատ հունացի տանը, ու գային Տաճկաստանի երկիրները մշակելու: Ըստ անի աւելի ինչ հաստատ ազգայնացութիւն կրնանք առաջ բերել մեր կառավարութեան իրող ձախ վիճակին վրայ լծ»:

Ըրքայական պաւարը արդէն լրմնացած ըլլալով, թագաւորը հոն անցաւ, ուր տեղ մեծ հայկերոյթ մը բրաւ գլխաւոր եկեղեցականներուն, որոնք նախ

պաւարը օրհնեցին մեծ հանդէսով: Ըստ շինուածքին համար թէպէտև ութ միլիոն տրախմի ծախք եղաւ, այսու ամենայնիւ ամենին ազուր տեսք մը չունի զբան:

Կառավարութիւնը 500 հազար Քրօնք ևս պիտ' որ խրկէ, կրուն, գաղղ իսկան շողենաւով մօտիկ Ուօղչիլտին: Իրեն պաւարքին համար:

ՊԱՆԱՊԱՆ ԽԱՐԻՔ
Օփուսիս, 13 (Պոստոս):

Ըրքաւորայ Ըրքարտեան առաջնիցայ 151 թիւը՝ անշուշտ նշանակութեան արժանի է. բնո որում երրորդ տարին յաջողութեամբ լրմնացուցեալ, չորրորդ տարին կրկնուի: Չենք երկբայիք թէ ուսումնասէր և հայրենասէր հայկազուն անձանց սիրտը անհամմատ ուրախութեամբ ու միջթաւութեամբ պիտ' որ զուարճանայ, տեսնելով որ իրենց ազգախրական յորդորանօքը ու ձեռքն տուութեամբ աս ազգազուտ գործը ըստ կարի յաջողութեամբ ու բարեկարգութեամբ յառաջադէմ ծագելով քիչ շատ իր բարեմիտ նպատակին կըհասնի և ուսումնասիրական բարի նախանձաւորութեան առիթներ կըպատճառէ ազգին մէջ: Ուստի կըպարտաւորինք մեր մտերիմ երախտագիրութիւնը հրատարակու յայտնել, նախ՝ Ըրքաւորայ Ըրքարտեան մեծապատիւ և հայրենասէր պաշտպաններուն, ու անոր բարեխնամ յորդի գործակալներուն, որոնք իրենց գանձաւած գանձազան հեռուոր քաղաքներուն մէջ ազգախրական ոգով ձրիաբար կաշխատին յիշեալ օրագրոյն յառաջադիմութեանը համար. երկրորդ՝ արժան կըհամարինք շնորհակալ ըլլալ մեր բոլոր ստորագրողներէն ու առհասարակ ընդհանուր ազգին բարեսիրտութիւնէն, ներողամտութիւն ինդրելով մեր տկար ձգանցը ու մտղիօրէն սխտրանայը վտայ:

Չենք կրնար ըսել անշուշտ, որ Ըրքաւորայ Ըրքարտեանը պակասութիւններ չունի. բայց կրնանք հաստատել թէ մեր կողմէն բարի կամք ու յօժարու

մտութիւն ունինք ըստ բաւականին ու ձեռքերնէ եկած հարստուր ջանքը ետ չենք ձգեր. ուստի եթէ ազգասէր անձինք ալ քիչ մը աւելի ձեռնտուութիւն ընելու ըլլան, աներկբայ շատ ժամանակ չանցած արժանաւոր կատարելութիւն կրնայ ստանալ: Քանզի միաբանութիւնը բարի կամքը ու աշխատութիւնը, եթէ չենք սխալիր, յաղթող է ամէն կերպ դժուարութեանց:

Բ. Դրանք օտար տերութեանց դեպքաններուն իրկած ազգարարական թղթին թարգմանութիւնը:

Քիչ ժամանակէն ի վեր բարեկամ տերութեանց հրատարակներէն քանի մը անձինք ընկեր ըլլալով դրամանոցներ (պանքա) Վլիքի հաստատներ են, ու անոր ասոր փոխ ստակ տալով, օսմանեան ստակներու առուստուր կընեն ուզածնուն պէս չափազանց գիներ դնելով անոնց: Ըստ բանը կառավարութեան նոր հաստատած ստակի բարեկարգութեան կանոններուն հակառակ է, ու արգելք կուտայ անոնց հաստատ պահուելուն, որն որ հասարակութեան օգուտը կըպահանջէ. ուստի խիստ հարկաւոր է որ աս գէշ սովորութեանը վախճան մը տրուի: Հայտնի է նաև թէ ամէն ևւրոպական քաղաքներուն մէջ դրամանոցները կառավարութեան մասնաւոր հրամանովը կըհաստատուին ու միշտ անոր տեսչութեան տակ են: Որեմն սովորութեան դէմ է որ վերոյիշեալ անձինքները ստանց հրամանի ասանկ ընկերութիւններ հաստատեն մէջընդմէջ: Ուստի ներկայ ազգարարական գիրս ձեր վեճմափայլութեանը իրկընցաւ, աղաչելով որ բարեհաճիք Վլիքու և ուրիշ առևտրական քաղաքները եղող հրատարակներուն հարկաւոր եղած հրամանները տաք, պատուիրելով անոնց որ չի թողուն իրենց ազգայիններուն ստանց հրամանի աս տեսակ դրամանոցներ հաստատելու, ու իրենց զիջելուն լրմնացուցի խանութներ բանալու: Վերջապէս հոգ տանին որ իրենց ազգայիններէն մէկը ստղի համար եղած կանոններուն դէմ չի կենայ, որն որ Վորձրագոյն Վրան գործակալները անաչառապէս գործքի պիտ' որ դնեն:

II Իէճէպ 1259 (26 Յուլիս 1843):

Բերկրաւիթ սրտիւ կըփութամք ծանուցանել թէ քաղաքիս սուրբ Մեսրոպեան վարժարանին յա

դէմ, Սինեաց ու Ռադէոս առաքելոյն աթոռը Վաւթի հետ մէկ եղան. բայց տարի է մը ետքը նորէն հնազանդեցան Վրիկոր կաթողիկոսին:

(Օրպէլեանց պատմութիւնը կըցուցընէ թէ աս աթոռնին պատիւը հինգերորդ անգամ նորոգեցաւ երբոր 1287 ին, Սինեաց պատմագիր Տարսույիճի տղան Ստեփաննոս՝ Վերապօլիտ ձեռնադրեցաւ:

Սինեաց եպիսկոպոսներուն պատուոյ անունը, նոյն պատուանունն էր որ կաթողիկոսներուն կըտրուէր, որն որ Սինեաց բնակիչները կաթողիկոսին գրելու ժամանակնին կըգործածէին, այսինքն Աստուածապատիւ հրգեւոր Տէր:

Սինեաց եպիսկոպոսարանին տեղը, թէպէտ առջի ժամանակները որոշուած չէր, բայց ետքը Աստուածէի հռչակաւոր մենաստանը եղաւ: Տէր Վաւթի ու Տէր Սողոմոն Սինեաց եպիսկոպոսներուն ժամանակը, նոյն նահանգի իշխաններէն մէկ քանին իրենց հոգեօքը յիշատակին համար շատ կալուածքներ տուին աս վանքին, նաև նոյն տէր Վաւթի ու տէր Սողոմոն եպիսկոպոսներուն սեպհական արդիւնքներէն ալ քանի մը կտոր տեղեր աւելցան անոնց հետ:

Ըրքնտիկ յորոյ Սինեացեանց Աբրահայն ալ աս պատուը ունի. Սինեաց Աբրահայն պատմականութիւնը:

Բայց Սինեաց եպիսկոպոսներուն ընտրութիւնը միօրինակ չեղաւ միշտ. ինչու որ Սինեաց առջի առաջնորդները, իշխաններուն խնդրանօքը դրեմէ կաթողիկոսը կընտրէր վախճանելոյն տեղը. իսկ միջին ու վերջին դարուն մէջ իշխաններէն ու ժողովուրդէն կընտրուէին եպիսկոպոսները, ու կաթողիկոսը կըձեռնադրէր զանոնք:

Դիպիւնէս ու գրի մը:

Ինչպէս յայտնի է պատմութիւններէն, Դիպիւնէս կիւնիկեան փիլիսոփան Վիլիսոյու մէջ կըպարտէր ցորեկ ստեն, ձեռքը վառած լապտեր մը (Ֆէնէն մը) առած մարդ գտնալու համար:

(Օր մը ողորմութեան տաճարին առջեւ անցնելով, տեսաւ դռանը մէջ քրմապետ մը ու պօռաց անոր. «Տէր գթագիր ինծի, ողորմութիւն մը տուր իմ տկար ծերութեանս օգնելու համար»:

«Իմ օրհնէնքս քեզի հերիք է տղաս» ըսաւ քրմապետը, ու մտաւ տաճարէն ներս:

Դիպիւնէս հասաւ խանութի մը առջև որ զարգարված էր ծաղիկ պսակներով, հովհարներով (եկեղաններով) ու անուշահոտ եղերով. հագուած կնիկ մը: ալ կեցեր անոնցմէ ծախու կառնէր:

«Ի՞նչ քու զուարճութեանդ համար, խանութն ըսաւ,

ստակ կըմտնես. չէ՞ս մեղքընար անօթութենէ տանջվող ողորմելի մը»:

«Նրաւի, ըսաւ կնիկը, քու խեղճութիւնդ շատ կըմեղքընամ. ա՛ն բարեկամ, ծախու առ տաղ գարեհաց մը...» Ըստ ըսելու նեանց անոր մէկ ստակ մը, ու ետքը ուրախութեամբ սուտա վաճառականին 12 արծաթ դասկան, ու առաւ մէկ անուր մը (ըստմա) իր շանը համար:

Կիւնիկեան փիլիսոփան բերնին ջրերը վաղելով հեռացաւ անկէց:

Սողոմոնայի իշխանը փառաւոր կառքով մը կանցնէր ան տեղը. Դիպիւնէս վաղեց ու կառքին ոսկեղօծ դռնէն վար կախվեցաւ ու ըսաւ. «Կեցի՛ր, աստուածներուն որդին, մտիկ ըրէ ինծի»:

«Կրտսէ՛ր գնա վաճառելի կոպիտ, պօռաց իշխանը, չէ՛նէ հիմակ քեզի սաստիկ ծեծ մը քաշել կուտամ»:

Մէկ գրի մը որ տեսաւ դռնի, մէկ գի առաւ դռանը վրայէն ու նեանց անոր գլխարկին մէջ երկու դրամ:

«Վ՛ր աստուածներ, պօռաց Դիպիւնէս, ա՛հա՛ վերջապէս գտայ մէկ մարդ մը. և այս մարդն ալ գերի մըն է»:

Ըստ ըսաւ ու մարեց իր լապտերը:

(Թարգմանաց ի գաղղիական)

ուշադեմ աշակերտներէն քանի մը հոգի ազգասիրական և ուսումնասիրական գովելի ոգիէ մը շարժելով ։ ու քիչ տարուան մէջ այլևայլ քաղքըները հաստատուած ուսումնական հայազգի ընկերութեանց վրայ նստանձայրը ըլլալով ։ միաբանութիւն մը հաստատուի և մէջընկէն Հայկազնեան Բնկերութիւն անունով ։ որուն նպատակը ուրիշ բան չէ ։ բայց միայն եւրոպական այլևայլ լեզուներէ հայերէնի թարգմանել ազգագրութիւն ։ բարոյական և զուարճարկ անմեղ գրքեր ։ ու Բնկերութեան ծախքովը տպել տալ ։

Հիմնադրուող այս Բնկերութիւնը եօթը անդամ ունի ։ որոնց մեծագոյն մասին հաւանութեամբ ուրիշ ընկերակից ալ կընդունի սիրով թէ իզմերէն և թէ ուրիշ հեռաւոր քաղքըներէ ։ հերիք է որ անդամ գրուողները ազգասէր և ուսումնասէր ըլլան և յիշ շատ եւրոպական լեզուի մը տեղեկութիւն ունենան ։ ըստ կարի գործակից ըլլալու համար աս միաբանութեան նպատակին ։

Հայկազնեան Բնկերութիւնը յատուկ սենեակ մը ունի ։ ուր տեղ շաբաթը երկու անգամ կը ժողովուրն անդամները ։ Բնկերութեան վերաբերեալ խոր հուրըներ ընելու ու մէկմէկու թարգմանութիւնը աչքէ անցունելու համար ։

Ամէն մէկ ընկերակից կը պարտաւորի ամսական պարտի գումար մը հատուցանել ։ որն որ մէջընկէն սահմանուած է ։ ու աս ստակը Բնկերութեան զրաւ մագլուխ պիտի ըլլայ ։

Յիշեալ նորահաստատ Բնկերութեան անդամները հետեւեալ ուսումնասէր երիտասարդներն են ։ որոնցմէ մէկը հոգաբարձու ու մէկը համարակալ ։

- Տիրքան Հ. Թ. Սալախանեանց ։ հոգաբարձու ։
- Երամ Կարապետ Յ. Տէտեան ։ համարակալ ։
- Պարոյր Մարտիրոս Ելեւիսեան ։
- Երտաշէս Թադէոս Կ. Սուլթանեանց ։
- Սահան Գրիգոր Սարգսեան ։
- Օարմայր Յովհաննէս Յօհաննէան ։
- Երմենակ Սարգիս Տ. Գ. սագարեան ։

Ապրքէն յորդորանայ ու բաշխելութեան արժանի է յիշեալ ուսումնասէր երիտասարդներուն ազգասիրական ջանքը ։ ու թէպէտեւ հիմնադրուող մէկ պարտի Բնկերութիւն մըն է ստիկա ։ բայց ան ունինք որ անոր անդամներուն անխնայ աշխատութեամբ ու հայրենասէր երէւելի անձանց ձեռնտուութեամբը ժամանակով ազգիս զրականութեանը ըստ կարի նպատակատու կենայ ըլլալ ։ Հայկազնեան Բնկերութիւնը արդէն մէկ պարտի բարոյական գիրք մը թարգմանած պատրաստ ունի ։ որ մօտերս տպել տալու է նոյն ընկերութեան ծախքովը ։

Մտլթայէն կը գրին թէ ստակի ծովային զի պուած մը պատահէր է կարթագինէի ջուրերը ։ Վէրս ըստեւ զաղղիացի շոգեմաւր ։ ու ի իզար անգղիացի շոգեմաւր մէկմէկու վրայ ընկեր են զիշէրը անակնկալ զի պուածով մը ։ Հարուածքը այն քան ստատիկ է եղեր որ ի իզար շոգեմաւր բոլորովին ընկղմեր է ծովուն մէջը ։ բարեբաղդաբար ամէն նուաւտիքը աղատեր են ։ Վէրս շոգեմաւրն օգնութեամբը ։ որու պաշտօնատարներուն մարգասիրական վարմունքը աս զժբաղդ պարագային մէջ մեծ գովութեան արժանի է ։

Աւստրիայի պատերազմական շոգեմաւր Մարիանա անցած շաբաթ Ղղէքսանդրիա գնաց ։ ուր

տեղ 10-12 արպի աղուր ձիեր առնուած են Աւստրիայի տէրութեանը հաշուէ ։ որոնք բեւեաւորելով թրեւտ տանելու է ։

Գաղղիացի պատերազմական շոգեմաւր Կալուաշէ ըստեւ ։ աս շաբաթ եկաւ հա Միջերկրական ծովէն ։ ուսկից կը սպասուին աս մօտ օրերս Տիւրքիանդ գաղղիացի զօրվէրը ։

Իգէս ըստեւ զօրվէրը ։ որ անցածները Գուրմէն եկաւ արեւելեան գաղղիացի նուաւտորվողին պէտք եղած պաշտներ և ուրիշ հարկաւոր բաներ բերելով ։ կրկին Գաղղիա պիտի որ գաւնայ մօտ օրերս ։

Երուսաղէմի անգղիացի Կալիսիոպոսին բժշկին զժբաղդ զի պուած մը հանդիպեր է ։ ձիով փոսոցէ մը անցնելու ատենը ։ ուր տեղ արհատան զօրքերու մէկ գունդ ըլլալով վէճ մը պատահէր է ։ ու հարը վէճը կը խել զաւնայով ։ ինչք բժիշկը ձիին վար ձգերէն ու քաջբռնութեամբ բանտը տարեր են ։ Իրուսիայի հիւպատոսարանին պաշտօնատարէն մէկը հան մօտ տեղ մը ըլլալով ։ ու աս զի պուածը լսելով իսկոյն բանտը գացեր է որ բժիշկը տեսնէ ։ բայց անիկա ևս չարաչար թշնամանելով վնասու է ։ Ինչգղիայի և Իրուսիայի հիւպատոսները իսկոյն Կրուսաղէմի Բէշիտ փաշային գացեր են գովաւտ ընելու ։ որ նոյն ժամը հրաման ընելով բժշկին ազատութիւն տուեր ու յանցաւորները բանտը գրեր են ։

Այս ընթացքում տեղեկութեամբ Միջազգային Գեղեցիկ Եփէնտին ուստրիական շոգեմաւր երէկ Կրուսանդնուպոլիսէն հասաւ հոս ։

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԷՌԻՔԻՐ
ԱՆԳՂԻՆ

Ի իզբրբու 16 Յուլիս ։

Բամպակ ։ Իրեւելի փոփոխութիւն մը չեղաւ մեր ետքի տուած ծանօթութիւններէն Գիւր ։ Եւ մեր գայի Ս իրացեալ Կահանդներէն եկած լուրերը մի և նոյն են ։ ու նոր ազգուութիւն մը չպատճառակցին քաղքիս մէջ ։

Աս շաբաթ ամէն տեսակ բամպակներէն միայն 28,370 պալեա ծախուեցաւ ։ ու 28,401 պալեա Միւսցեալ Կահանդներէն ։ ու Պրեզիդիոյն եկաւ ։

ԳԼԳՂԻՆ
Մարտիկա 30 Յուլիս ։

Բամպակ ։ Մեծ անշարժութեան մէջ է առ հասարակ աս շաբաթ 724 պալեա վար տեսակ ժիւմէլ ծախուեցաւ 66 1/2 Փունթի յիսուն քիլոկրամը ։ Ի զմիջու բամպակները ևս խիստ թուլ են ու ապրանք ունեցողները կարտողան ձեռքէ հանելու ։ աս օրերս 122 պալեա Բրբաղաճ ծախուեցաւ 60 Փունթի հարուրին 12 վար իջեցունելով ։ ու 212 պալեա ևս Բրբաղաճ 60 Փունթի հարուրին 9 սքօնթով ։ այլև 30 պալեա Խասապայի բամպակ վաճառուեցաւ 70 Փունթի հարուրին 3 վար իջեցունելով ։

Միտոքս ։ Թէպէտեւ նոր փոփոխութիւն չեղաւ ։ բայց զինքը միշտ հաստատ են ։ ու քիչ ապրանք կայ ։ աս շաբաթ միայն քանի մը պալեա Պարսկաստանի մետոքս ծախուեցաւ 10-16 Փունթի կէս քիլոկրամը ըստ տեսակին ։

ԼՖիւն ։ Բիչ ապրանք կայ ։ պարտի կտորները 11 Փունթի կէս քիլոկրամը զիւրավաճառ է ։

Սուսամ ։ Տասը օրուան մէջ 4700 խանթար ապրանք ծախուեցաւ 42-46 Փունթի հարուր քիլոկրամ մը ըստ տեսակին ։ բայց հիմնական հիմնայ քիչ մը թուլ է ու հաղել թէ 42-44 1/2 Փունթի կը ծախուի ։

Կուսաւո ։ Ինչարժութեան մէջ է ։ Սուսիայի տեսակին զինք 25 1/2-26 Փունթի է ։ բայց ծախուանող չեկայ ։ Կիպոսի կուսաւոր 25 Փունթի ծախուեցաւ հարուրին 1 վար իջեցունելով ։ Բումէլի և Ինսուրի տեսակին զինք ևս 25 1/2-26 Փունթի է ։

Չէթ ։ Գործատուի վերաբերեալ ձէթին նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ ։ Միտիլի պատրաստ ապրանքը միշտ 108 1/2 Փունթի զիւրավաճառ է էքթիթրան ։

Նաւունի ոսկր ։ Շատ կուզուի ։ աս շաբաթ 120,000 քիլոկրամ պատրաստ ապրանք ծախուեցաւ 4 1/2 Փունթի յիսուն քիլոկրամը ։

ՏԱՆԿԱՍԱՆ

Օփուսիա 13 () գոստոս ։

Քաղքիս աւուտուրը քանի մը շաբաթէ Գիւր մեծ անշարժութեան մէջ է ։ ու խիստ քիչ գործաւորութիւններ կը ըլլան ։

Բամպակ ։ Շատ թուլ է ։ ու զինքը վար են ։ աս շաբաթ մէկ մաս Պարսկաստան ծախուեցաւ 150 զուռու խանթարը ։ ու մէկ մաս Բրբաղաճ և Իր նրիս 165 զուռու երկուքն ալ հիմնայ ստակով ։

Բուրդ ։ Կամպակի թուլ է ։ չի բանուած ապրանքը 6 1/2 սիւնաղրաճ զալեւի ծախուեցաւ խանթարը ։

Միտոքս ։ Պարսկաստանի տեսակին բուսական ապրանք ծախուեցաւ աս շաբաթ 123 զուռու օ խան հինգնոյով ։

ԼՖիւն ։ Միշտ թուլ է ։ քաղքիս մէջ հաղել թէ 100 սէփէթ կայ ։ ապրանք ունեցողները 70 զուռու կուզին չէքին ։ բայց զնոյ անոյնները 60 զուռու անէլի չեն ուղեր տուլու ։ Հիմնական հիմնայ նոր գործաւորութիւն մը չունինք ծանուցանելու աս ապրանքին վրայք ։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Սօ Օրաղիրը շաբաթը անգամ մը կը տպուի ։ տարեկան ստորագրութեան գինը 120 զուռու է կանխիկ (թէ չեն ։ իսկ գուրթ երկինք Բում համար ։ ձաճառ ծախքը աւանդին վրայ է ։ ու որ ուզէ կենց աւարտը ըլլի ։

- Իզմիր օրագրութեան տպարանը ։
- Պրեմ Կալեան խանը Հասպաղան Սարգիս աղային գրա ։
- Պրեմ Բարաքաճեան Միտիլիոս ու Գրիգոր աղայից ժող ։
- Ալեքսանդրիոս Ալեքսանդրեան Կարապետ աղային մագլան ։
- Դահլիզ Եղիազարեանց Ս. Ալեքսանդրեանց գրատունը ։
- Յոզպէ Սրապիանեան աղայ Եւրոպիոս գրատունը ։
- Թրեատ Աբելեան Գրիգոր աղային գրատունը ։
- Կարին Կաղապարեանց Յարութիւն աղային մագլան ։
- Ալի Խասապեան Կաղար աղային տունը ։
- Եւալ Պրեզիդենտ աղայ Դաւար մագլան ։
- Պարտոտ Եւրոպիոս աղային թարգման աղայ Խոյնիկ տունը ։
- Մարգարեան Եփէնտին Պարսկաստանի վաճառատունը ։
- Թիֆլիզ Ռուսոսոս ամոնաւոր Կարսեան պատուէր 30 կոր վարժարան տն գրատունը ։
- Գուրեթ Հիւրանեան Կարսեանց աղայ Գալուստին վա ։
- Թէհրան Եւաղիլեանց Թադէոս Խանին բնակարանը ։
- Սպահան Ալիբեկ աղայ Ալիբեկեան վաճառատունը ։
- Պամրս յարի պարտոտ Ալեքսանդր սրբուց և ընկ' ըստ վաճառ Կալեանց պարսկ Փ. Ա. Բեպրեանին գրատունը ։
- Մարտոս պարտոտ Սէթ և ընկ' ըստ վաճառատունը ։
- Սինկապոս ու Պոստալա յարի պարտոտ Սէթ կաղայի գրատ